

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrletno 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inzerati po dogovoru. Uredništvo in upravništvo lista je v Zagorju ob Savi.

RUDAR

••• ——— Glasilo slovenskih rudarjev ——— •••

Prvi maj pred dvajsetimi leti in danes.

Velikimi sprevodi, mogočnimi zborovanji in radosti polnimi veselici praznuje slovensko delavstvo danes svoj praznik prvi maj. Vsa natura je ozelenela, mrzle zimske sape je ogrelo blagodejno pomladansko solnce, težki, sivi oblaki so razbežali in čisto, jasno, s solnčnimi žarki oblito se boči in razpenja v neizmernost sinje pomladansko nebo. In v tej pomladanski krasoti se gibljejo črne delavske množice; danes mirujejo njih mišičaste roke, danes vsaj za hip pozabijo njih možgani na težke misli: saj obhajajo svoj pomladanski praznik, prvi maj.

Ali delavstvo ni bilo vedno tako svobodno in prosto, da bi se mu dovolilo obhajati praznik svojega dela in moči. Zlasti slovensko delavstvo, ki se ga je izkoriščalo in izrabljalo hujše in dalje kakor drugod. Dvajsetletnico praznovanja obhajamo danes, a bilo je treba trdnih in vztrajnih bojev, preden se nam je dovolila ta pravica.

Resnično, trdi in vztrajni so bili tisti boji in sezajo daleč nazaj, noter v leto 1889. To leto se je namreč prvič zbudila v trpinčenih rudarskih množicah zagorskega in trboveljskega premogokopa zavest, da je tudi rudar človek, in sicer prav tak človek, kakor tisti visoki gospod, ki misli, da mu morajo rudarji delati tlako. To leto je namreč nastala v Zagorju in Trbovljah stavka in ta stavka je prva zbudila v rudarjih zavest razrednega boja; trpela pa je stavka približno 22 dni. In dasi so obkrožili orožniki približno 400 rudarjev in njih žen ter jih v verigah gnali v Celje, se je vendar pripravljalo delavstvo v Trbovljah in v Zagorju l. 1890. na proslavo prvega majnika. Ni bilo izprevodov, ni bilo zborovanj in veselic; za vsakim vogalom se je svetil bajonet orožnika; Trbovljani so praznovali prvi maj na Sv. Planini, Zagorjani pa na Sv. Gori. Skromno je bilo to slavje, ali obroč suženjstva je počil in rudarji iz Trbovelj in Zagorja so bili pionirji praznovanja prvega majnika na Slovenskem.

Mogočno gibanje je zavalovalo med rudarji. Ustanovljala so se izobraževalna društva in kmalu zatem strokovna društva, kakor so še danes. Čim bolj pa je rastla moč rudarskih in delavskih društev, tem lepše, tem bolj praznično se je obhajal prvi maj. Par

let po prvem praznovanju, ki je bilo tako skromno in boječe, ki se je plaho skrivalo pred orožniškimi bajoneti in bežalo v gore kakor nekoč naši dedi pred Turki, par let po tem ponižnem praznovanju je stopil slovenski rudar in delavec s pogumnim korakom na dan in je praznoval svoj praznik z dolgim in mogočnim izprevodom in mogočnim zborovanjem, kakor ga praznuje dandanes. Tako odseva iz praznovanja prvega majnika zavest naše moči in sile; plaha je bila sprva ta naša zavest in tako nekam boječe, tiho je bilo tedaj naše praznovanje. Toda razmahnila in razrastla se je naša moč in tudi naše praznovanje prvega majnika je pogumno in samozavestno.

Tako praznujemo zdaj prvi maj svobodno in nič več nam ne svetijo dolgi, nabrušeni bajoneti. Toda še je treba mnogo boja, predno bo doseglo delavstvo svoj smoter. Ali delavstvo ne sme držati križem rok in čakati. Ne, ampak vsak rudar mora stopiti v bojne vrste. Kako napačno je, da nekateri rudarji samo od strani gledajo, kako se družijo njih tovariši v organizacijah! Slehrni rudar naj stopi v strokovno organizacijo, ker le tako je možno, da si pribore rudarji svojih pravic.

Nad vse važno pa je, da je vsak rudar in vsak rudniški delavec naročen na svoj strokovni list. In ta list je „Rudar“. Kajti „Rudar“ bo tisti zvon, ki bodo iz njega mogočno in razločno odmevale rudarske zahteve. Da bo pa ta odmev dovolj krepak in glasan, morajo skrbeti rudarji in rudniški delavci sami, in sicer s tem, da se na svoj list naroče. Rudarji, ako vam je mar lastna blaginja in izboljšanje vaših razmer, podpirajte svoj list! Podpirajte pa ga s tem, da se strokovno organizirate, ker ga potem dobivate kot strokovni list obvezno.

In s tem bodete najlepše praznovali praznik prvega maja, da se približate svojemu cilju! Približali pa se bodete udejstvovanju svojih zahtev s tem, da delate za svoje organizacije in za svoj list „Rudar“.

Vse zeleno je zunaj v pomladi. Zelena barva vam zbuja upanje. Rudarji, upajte na lepše dni ali upajte v delu in požrtvovalnosti! Tako bodete najlepše proslavili dvajsetletnico, ko ste prvič obhajali svoj praznik!

Zavarovanje proti nezgodam in rudarji.

Že celih sedemnajst mesecev leži v državnem zboru vladna predloga o socialnem zavarovanju in vendar se ni še skoro prav nič storilo, da bi se pričelo s posvetovanji o omenjeni predlogi. Vladi in meščanskim strankam seveda ni prav nič do tega, da bi se socialno zavarovanje prejkoprej udejstvovalo. Ti krogi imajo najbrž trden namen, da bi socialno zavarovanje zavlekli do nedoglednega časa. Vse delavstvo trpi vsled tega zavlačevanja težko škodo, zlasti pa rudarji, ki so zavarovanja proti nezgodam najbolj potrebni. Grozne razmere v bratovskih skladnicah že dalje časa silno razburjajo rudarje, ki odločno zahtevajo, da se uresniči socialno zavarovanje in da se tudi uvrsti v krajevno zavarovanje proti nezgodam.

Kar se tiče zavarovanja rudarjev proti nezgodam, se čisto lahko uvede pred udeležitvijo socialnega zavarovanja. Za to pač ni treba nobenih velikih in obširnih posvetovanj v državnem zboru, zakaj postava za zavarovanje proti nezgodam že obstoji in treba je le, da se njena veljavnost razširi na rudarje. Tako bi se lahko zavarovanje rudarjev proti nezgodam uresničilo v najkrajšem času, edina ovira bi bila le vlada in meščanske stranke. Da pa se odpor teh rudarjem sovražnih krogov stre, morajo pričeti rudarji odločen boj za svoje pravice.

Nujno je potrebno, da dobe rudarji zavarovanje proti nezgodam; kajti statistično je dokazano, da število nezgod v rudnikih stalno raste. Sovražniki rudarjev pa nalašč onemogočajo in zavlačujejo slednje varstvo rudarjev in slednje rudniško nadzorstvo in ker bratovske skladnice vedno bolj propadajo, zato se ni čuditi, da je razburjenje med rudarji vedno večje in se ne da zaježiti. Razburjenje rudarjev se nujno obrača proti nesramnim morilnim razmeram v rudnikih in proti očitni goljufiji, ki se uganja z bratovskimi skladnicami. Strahovite številke nezgod in vedno naraščajoči slučajni oboletosti upropaščajo najtrdnjše bratovske skladnice. Prispevki so vedno višji, podpore manjše in rudarjem se vedno bolj jasni, da se gotovi krogi naravnost boje resno si ogledati te morilne in goljufive razmere. Zaradi lepšega pa se jih tolaži s socialnim zavarovanjem.

Resnično, žalostna tolažba! Že prvi trije ali štiri paragrafi te predloge so dali dvem enketam dovolj posla; najbrž pa bo potrebnih še več enket, ker dela vsa zveza delavskih sovražnikov na to, da bi socialno zavarovanje zavlekla.

Odkrito nastopiti proti predlogi se ne upajo, ker se boje svojih volilcev. Kljub vsem narodnostnim prepričanostim so si edini v tem, da se obranijo „bremen te reforme“. To pa je gotovo, da bi po sedanjem načinu več let trajalo posvetovanje o tej predlogi, preden bi prišla v poslansko zbornico; saj ima predloga 325 paragrafov. Kako pa bi se godilo v zbornici s predlogo in kako dolgo bi romala v gosposko zbornico, si pa sploh ne moremo misliti nobene časovne mere. Če torej rudarji zahtevajo, da se jim kar najhitreje pomaga, se tej upravičeni zahtevi niti najhujši de-

lavski sovražnik ne more protiviti. Nujna potreba je, da se uvede za rudarje zavarovanje proti nezgodam, in sicer se to lahko v najkrajšem času zgodi in se tudi mora zgoditi.

Socialnodemokratski poslanci za zavarovanje rudarjev.

V zgornjem članku smo poudarjali, kako nujno in neobhodno potrebno je, da se zavaruje rudarje proti nezgodam v rudnikih. Ker se vlada in meščanske stranke za socialno zavarovanje skoro prav nič ne brigajo, so stavili socialnodemokratski poslanci v državnem zboru predlog za zavarovanje rudarjev, proti nezgodam. V tem predlogu izvajajo med drugim sledeče:

Zavarovanje rudarjev je že več let v jako slabem stanju.

Bolniške blagajne bratovskih skladnic izvršujejo svojo nalogo popolnoma nezadostno. Kar se tiče bolniške podpore, zdravniške pomoči in zdravilišč so daleč zadaj za bolniškimi blagajnami industrijskih delavcev.

Še slabše pa se godi pokojninskim blagajnam. Od leta do leta raste število pasivnih blagajen. Odpomoči pa se je hotelo blagajnam z najbolj nasilnimi sredstvi. Prispevki so se zviševali, podpore pa zmanjševale. Povprečno je znašala v letu 1906:

Rudniško glavarstvo:	Po polnopravnem članu	Po manjpravnem članu
Praga	239.59 K	178.67 K
Dunaj	253.73 „	226.69 „
Celovec	227.42 „	203.81 „
Krakov	224.30 „	132.30 „

Pri pokojninskih blagajnah bratovskih skladnic brez aktivnih članov je znašala pokojnina povprečno 121 kron 82 vinarjev. Povprečna letna pokojnina za vdovo polnopravnega člana bratovske skladnice je znašala v letu 1896. 95 kron 48 vinarjev, povprečna letna podpora za siroto polnopravnega člana 36 kron 36 vinarjev. Povprečni letni znesek za vdovo manjpravnega člana, ki se je ponesrečil v službi, je znašala 65 kron 80 vinarjev in povprečna letna podpora siroti ponesrečenega manjpravnega člana 29 K 33 vinarjev. Treba pa je pomisliti, da so to same povprečne številke; v resnici so se mnogokdaj izplačevale še manjše vsote. Te številke pač jasno kažejo, da je sedanje zavarovanje rudarjev prava spaka socialnega zavarovanja in da davno ni več zmožno izpolnjevati svoje naloge.

Vendar pa se rudarji ne pritožujejo samo o pre-majhnih pokojninah in nezadostnih podporah. Pasivnim bolniškim blagajnam se skuša pomagati na ta način, da se delavcem in njih zapuščen-cem dosega njih pravic kolikor mogoče otežkoča. Mnogobrojnim delavcem, ki so dela popolnoma nesposobni, se pokojnina odvzame in to na podlagi izpričevala, ki ga je napravil od rudniškega posestnika odvisen zdravnik. Ako je rudar nezmožen, da bi še nadalje opravljal delo, tedaj se mora pogosto za svojo pravico šele tožiti in zavlačevanje raziščiča mu iskanje pravice kolikor možno otežkoča. Toda kljub temu je vse prizadevanje, pomagati propadajočim bratovskim skladnicam, brezuspešno; nasprotno pa povzroča vedno povišanje prispevkov in znižavanje pokojnin in

podpor med rudarji veliko ogorčenje in marsikdaj tudi stavke. Vrh tega pa izrabljajo rudniški posestniki bratovske skladnice neredko v ta namen, da kratijo delavcem združevalno pravico in pravico do svobodnega preseljevanja v drug kraj.

Vsled sedanjega pravnega položaja je vse upanje prazno, da bi se odpravile te neznosne razmere. Zategadelj je reforma zavarovanja rudarjev tako nujna potreba, da je postavodaja ne sme odlašati. Predvsem pa se mora zavarovati rudarje proti nezgodam. Vsled groznega števila nezgod v rudniku bi to zavarovanje pokojninsko blagajno močno razbremenilo in tako neznosne razmere vsaj deloma omililo.

Potrebo zavarovanja rudarjev proti nezgodam je vlada sama pripoznala v svoji predlogi o socialnem zavarovanju. Ker pa je treba naglo odpomoči slabim razmeram, ker so vsako leto druge bratovske skladnice pasivne in ob robu propada in ker žrtve rudnika vsled naraščajoče draginje nikakor ne morejo živeti s tako majhno pokojnino in podporo, zato rudarji nikakor ne morejo čakati, da dobi obširni načrt socialnega zavarovanja postavno moč. Da se bratovske skladnice razbremenene z ustanovitvijo zavarovanja proti nezgodam, je neobhodno, nujno potrebno in se mora takoj izvršiti.

Vlada je v svoji predlogi nasvetovala, da bi se ustanovilo za rudnike poklicno zavarovanje proti nezgodam. Toda rudarji so ta načrt odklonili popolnoma. Ako bi se ta načrt uresničil, tedaj bi bilo zavarovanje proti nezgodam na milost in nemilost izročeno najhujšim nasprotnikom rudarjev, rudniškim posestnikom; uprava bi bila otežkočena in v pravnih sporih bi imeli rudarji veliko težav. Kakšne težkoče bi nastale, ako bi bili zavarovani rudarji vse države v eni sami zavarovalnici! Vsi rudarji zahtevajo in tudi mi predlagamo, da se rudarjev ne zavaruje v eni sami poklicni zavarovalnici, ampak v krajevni.

Nezgode v letu 1908.

Leta 1908. se je delalo v Avstriji v 437 (2 več kakor v prejšnjem letu) rudnikih in v 37 (3 manj topilnicah; zaposleno pa je bilo v teh podjetjih 158.080 delavcev, in sicer je bilo od teh 148.634 (5144 več) rudarjev. V vsej Avstriji se je zgodilo v rudnikih leta 1908. 155 smrtnih nezgod in 2028 težkih nezgod. Z ozirom na prejšnje leto se je število smrtonosnih nezgod zmanjšalo za 27, število težkih nezgod pa se je povišalo za 176. Vsota smrtnih in težkih nezgod znaša potemtakem vsega skupaj 2138 nesreč, torej za 149 več kakor v prejšnjem letu.

Razen tega so ponesrečile še sledeče osebe: 4 obratni uradniki (težko), 5 tujih oseb (smrtno). Izmed delavk so se ponesrečile 3 smrtno in 48 težko, torej je bilo med njimi 6 nesreč več kakor v prejšnjem letu. V topilnicah pa je ponesrečilo 8 (7 več) delavcev smrtno, 57 (7 manj težko in 2 delavki težko.

V rudnikih je narastlo l. 1908. število nezgod za 53 slučajev.

V rudnikih za navadni (kameniti) premog je padlo število smrtnih poškodb za 16, število težkih poškodb pa je narastlo za 122; v rudnikih za rujavni premog je narastlo število

LISTEK.

O glistavosti rudarjev.

Piše dr. Zarnik Tomo, Zagorje ob Savi.

V človeških črevah se nahaja cela vrsta rastlinskih in živalskih organizmov različne velikosti, takozvanih parasitov, ki živijo od črevesnih sokov. Nekateri teh parasitov ali zajednikov so za naše oko nevidni, zapazimo jih še le pri največjih povečavah z drobnogledom. Med te male zajednike spadajo na primer bacili tifusa, tuberkuloze, kolere, griže, kateri povzročajo dotične bolezni. Zopet drugi zajedniki so nam celo koristni s tem, da s svojimi izločili vplivajo na prebavo, med tem ko nam nekatere vrste teh parasitov ne koristijo in ne škodujejo. O velikanski množini teh malih bitij dobimo pojem, ako premislimo, da obstoji pri dojenčkih in zdravih odraslih okroglo ena tretjina osušenega blata iz teles teh bacilov, bakterij, kakov ali kakor se še drugače imenujejo

ta mala bitja. Na jeden kubičen milimeter gre na milijone takih teles. Radi tega si moremo predstavljati, da so želodec in čreva napolnjena z milijardami mikroskopičnih malih bitij. Vsa ta imenovana bitja spadajo med rastlinske zajednike. Živalski zajedniki, kateri živijo v črevah, so pa že nekoliko večji. Najvažnejši so takozvani protozoi ali praživali, h katerim spadajo amebe, od katerih nekatere vrste povzročajo grižo, monade, ki včasih povzročijo drisko, dalje infuzorije, od katerih se takozvani balantidium koli jako pogosto v črevesih nahaja. Velikost teh zajednikov znaša od 0.02 do 0.10 milimetrov. Največji zajedniki črev so pa nekatere vrste črvov, od katerih živijo v človeškem črevesu: 1. trakulje, 2. navadne gliste, 3. bičevniki (trichocephalus): anguilule, 4. podanjšice in 5. rudarska glista, ki se imenuje po latinsko ankylostomum duodenale, tudi dochmius duodenalis ali pa tudi strongylus duodenalis. Po nemško se zove ta glista Gotthardswurm, to pa radi tega, ker je pri gradnji Šentgothardskega tunela zbolelo veliko tam uslužbenih delavcev za boleznijo,

katero povzroča ta glista. To bolezen so zanesli potem delavci v ogrske jame, od koder se je potem razširila po rudokopih vseh bližnjih dežel. V Šentgothardski tunel so glistavost prinesli delavci iz Italije. Najbrže je ta ankylostomum došel iz vročih, tropskih krajev: Egipt, Java, Borneo, kjer je še sedaj glistavost endemična. V Egiptu ima skoro vsak tretji človek tega zajednika. Pod glistavostjo toraj mi zastopimo ono bolezen, katero povzroča glista ankylostomum duodenale. Dokler ljudje niso vedeli za vzrok te bolezni, so jo imenovali egiptovsko bledico ali rudarsko bledico, tudi bolezen minerjev (Mineurkrankheit). Najnovejše preiskave so doznale, da se najde glistavost po vsem svetu. V Evropi posebno v Italiji, Avstro-Ogrski, Švici, Franciji, Belgiji, na Nizozemskem, v Nemčiji in Srbiji. V naših krajih se nahaja ta bolezen posebno pogosto pri rudarjih, bolj po redko pri delavcih opekarn in pri delavcih v tunelih. Od teh jo seveda vsak drug človek lahko naleze.

(Dalje.)

težkih nezgod za 59, v rudnikih za železovec za 9; v solnatih rudnikih pa je padlo število težkih poškodb za 12. V ostalih rudnikih pa se je zmanjšalo število smrtnih poškodb za 7, število težkih se je zvišalo za 26.

Zaradi boljšega pregleda podamo še sledečo statistiko. Leta 1908. je bilo uslužbenih delavcev:

	može	žene	mladi del.	skupaj
Rudniki za navadni (kameniti) premog	65.485	2375	4182	72.042
Rudniki za rujavi premog	56.259	2432	1087	59.779
Rudniki za železovec	5281	83	52	5.416
Druge rude	10.154	656	583	11.397

Provzročili pa so nezgode sledeči vzroki:

	Nezgode 1908				Nezgode 1907			
	smrtne	težke	skupaj	odstot. v odstotkih	smrtne	težke	skupaj	odstot. v odstotkih
Zasutje v jami	58	351	409	18,74	55	255	310	15,24
Priprave, ki se z njimi premog izvaja	42	674	716	32,80	26	582	608	29,89
Padajoči material	7	257	264	12,09	33	310	343	16,86
Stroji in orodje	4	178	182	8,34	8	140	148	7,28
Padec materiala	9	179	188	8,61	18	188	206	10,13
Jamski plini	3	5	8	0,37	1	1	2	0,10
Vožnja	—	24	24	1,10	1	22	23	1,13
Razstreljevanje	6	35	41	1,88	2	23	25	1,23
Trganje (šremanje)	—	43	43	1,97	—	47	47	2,31
Tesarska in zidarska dela	1	43	44	2,02	5	42	47	2,21
Poškodbe na očeh	—	70	70	3,21	—	67	67	3,29
Električni tok	3	1	4	0,18	4	—	4	0,20
Zadušni plini	—	—	—	—	1	1	2	0,10
Ogenj	4	27	31	1,42	27	30	57	2,72
Gorilni plini	—	—	—	—	—	1	4	0,20
Zadušenje	8	1	9	0,41	12	—	12	0,59
Ker se je zunaj zemlja utrgala	6	30	36	1,65	2	9	11	0,54
Razni vzroki	4	110	144	5,21	110	134	140	6,68
	155	2028	2183	100	182	1852	2034	100

Kar se tiče nezgod, zavzema prvo mesto Češka, kjer je delalo v rudnikih za kameniti premog 23.413 delavcev, v rudnikih za rujavi premog 38.065 delavcev, v rudnikih za železno rudo 1808 in v rudnikih za druge rude 4907 rudarjev.

Na Češkem se je zgodilo 93 smrtnih in 138 težkih poškodb.

Smrtne poškodbe so se povišale v l. 1908. za 5 slučajev; v premogokopih so se zmanjšale za 3, težke poškodbe pa so narastle v premogokopih za 36 slučajev. Ako si ogledamo poškodbe v posameznih okrožjih, dobimo sledečo podobo:

	Število delavcev	Število smrtnih težke poškodbe		Število delavcev na eno smrtno eno težko poškodbo	
		smrtne	težke	smrtno	težko
Praga	7511	7	69	1073	108,5
Šlan	9409	15	73	637	128,9
Pilzen	1309	—	7	—	187,0
Mies	7280	7	62	1040	117,3
Falkenau	5431	7	87	776	62,4
Elbogen	2498	2	37	1249	67,5
Komotau	2666	4	44	666,5	60,5
Mostec	22013	37	445	594,9	49,4
Toplice	5968	13	182	459	32,7
Kutnagora	3131	1	27	—	115,9
Budjevice	977	—	5	—	195,4

Grozne številke! Uradno poročilo seveda zatrjuje, da so se zgodile te nezgode slučajno ali pa so jih zakrivila ponesrečeni delavci sami. Rudniških posestnikov, ki tako krčevito skoparijo z varnostnimi odredbam in napravami, pa seveda ne zadene nikaka krivda. In ta kostna in krvna bilanca avstrijskih rudnikov raste stalno od leta do leta! A kljub temu se vlada in meščanske stranke prav nič resno ne brigajo, da bi se uvedlo zavarovanje rudarjev proti nezgodam.

Javno vprašanje na c. kr. rudniški urad v Celju.

§ 16. službenega reda pravi: Uradniki in ogledniki se morajo proti delavcem prijazno in človekoljubno vesti, pri opominjanju naj bodo resni, vendar naj ne rabijo žaljivih besed.

Dne 7. t. m. je povzročil obratni vodja zapadnega revirja v Trbovljah, inženier Martiny, s svojim surovim, nečloveškim postopanjem z delavci stavko.

Rudarsko tajništvo je dne 12. t. m. poslalo na revirni urad mnogo jako važnih pritožb delavcev, ki pričajo, da spada Martini pod ključ. Razburjeno delavstvo, ki mu je surovost Martinyja neznosna, se je pomirilo samo s tem pogojem, da stori rudniška oblast svojo dolžnost.

Vprašamo torej c. kr. rudniško oblast v Celju: Kaj je c. kr. rudniška oblast ukrenila napram opravičenim pritožbam delavcev in kaj misli sploh ukreniti?

Tajništvo Unije rudarjev avstrijskih v Trbovljah.

Domače stvari,

Prvi majnik v Zagorju. Prvi majnik v Zagorju se bo praznoval zjutraj ob 1/2 8. uri s sprevodom od rudniške čakalnice v Kisovcu na Loke, iz Lok po okrajni cesti na Toplice in od tod v Zagorje. Ob 9. uri popoldne javen ljudski shod na vrtu pri gostilni g. Goveška. Ravnotam popoldne veselica; začetek ob dveh. Pri izpovedu in veselici svira slavna rudniška godba.

Prvi maj. Odbor krajevne organizacije je sklenil obhajati letos prvi majnik najslovesnejše. Ob 9. uri dopoldan se vrši na vrtu gospoda Jakob Božiča v Trbovljah velik javen ljudski shod z dnevnim redom: Pomen prvega majnika in politični položaj v Avstriji. Po shodu bode sprevod z godbo organiziranih rudarjev okolo rudniške restavracije in nazaj na zborovalni prostor. Sodrugi in sodruginje! Delavci in delavke! Dolžnost vsacega je, da pridno agitira in skrbi, da bode shod in sprevod kar najbolj pomemben protest proti neznosnim bremenom. Popoldan se prične ob 2. uri na istem vrtu velika ljudska veselica z mnogimi zabavnimi priredbami. Vstopnina za veselico znaša v predprodaji 30 vinarjev, pri blagajni 40 vinarjev. Vstopnice se dobe pri zaupnih možeh in v Občnem konzumnem društvu. Sodrugi in sodruginje! Skrbite, da bode letošnji prvi maj nad vse slovesen!

Rudarjem. Organizovani rudarji bodo odselej dobivali svoje glasilo „Rudar“ obvezno mesto „Rdečega Prapora“, ki se jim je dajal doslej. Vendar pa nujno priporočamo rudarjem, da se naroče tudi na glavno strankino glasilo „Rdeči Prapor“, ki jih bo točno obveščalo o vseh važnejših političnih dogodkih. Kajti „Rudar“ bo predvsem strokoven list in bo posejal v politiko le toliko, kolikor se bo tikala rudniških in rudarskih zadev. Za zavednega rudarja pa je neobhodno potrebno, da je naročen poleg svojega strokovnega lista tudi na list, ki se bo iz njega lahko poučil o važnih političnih dogodkih. Strokovno glasilo rudarjev je „Rudar“, politično glasilo pa je „Rdeči Prapor“. Zaveden rudar bo naročnik obeh listov!

Občni zbor Občnega konzumnega društva rudarjev v Trbovljah je sklenil dne 10. t. m. plačati svojim članom od čistega dobička, ki je iznašal K 5995,97, petodstotno dividendo in dati ostalo vsoto v znesku K 2341,02 v rezervni sklad. Konzumno društvo je v zadnjem času zelo napredovalo, kar je pripisovati samo zavednosti delavstva. Pozivljemo vse člane in članice, da v lastno korist — pridno pridobivajo nove člane in da nakupujejo vse potrebščine edino le v delavskem konzumnem društvu.

Leše pri Prevaljih. (Koroško.) V nedeljo dne 17. se je vršil ob 1. uri popoldne v gostilni gosp. Klemenca v Lešah velik javen rudarski shod, na kojem je poročal rudarski tajnik iz Trbovelj o slabem zavarovanju rudarjev, o jezuitičnem postopanju nemško-slovenskih, klerikalno-liberalnih vladnih lakajev proti socialnemu zavarovanju, za katero se delavstvo v Avstriji že leta in leta bojuje. Dolgo poročilo sodruga tajnika, ki je končno pozval navzoče, naj marljivo čitajo lastni strokovni list, ki jih bode poučeval o vseh rudarskih zadevah, se je vzelo z največjo zadovoljnostjo in odobrenjem na znanje. Po poročilu sodr. tajnika se je vršila volitev podružničnega vodstva ter so bili izvoljeni: Štefan Laibacher za načelnika, Kolar Franc za namestnika, Jožef Srobnik za blagajničarja in Gaberšek Franc za namestnika; v odbor pa sod. Šmaucer Andrej, Šrot Franc, Vošank Ivan, Kopmayer Vincenc, Rosencopf Jožef in Praznik Gregor. Po dve uri trajajočem zborovanju je zaključil sodrug Laibacher z navdušenim govorom impozantni shod.

Velenje. Na dan 17. t. m. se je vršil pri nas društveni shod podružnice „Velenje“ Unije rudarjev v Avstriji, ki se je izvolilo na njem sodruga Ivana Saleznika za načelnika, Franca Hladina za namestnika, Valencaka Ferdinanda za blagajnika in Jožefa Jezernika za namestnika. V odbor so bili izvoljeni: Martinc Jakob, Mlinar Franc, Kovač Franc, Lipnikar Ivan in Dragar Jakob. Sodrugi Sitter je v daljšem govoru razložil pomen organizacije in naznanil, da je unijski zbor sklenil izdajati slovenski rudarski strokovni list, ki začenja izhajati dne 28. aprila v Zagorju.

Navzoči so zanimivim izvajanjam sodruga Sitterja živahno pritrjevali in z navdušenjem pozdravili novico o novem listu za rudarje.

Podružnično vodstvo.

Trbovlje. Dne 10. t. m. se je vršil v Delavskem domu občni zbor podružnice „Trbovlje“ Unije rudarjev avstrijskih. Iz računskega poročila je razvidno, da je dala Unija rudarjev članom podružnice lepo vsoto denarne podpore. V podružnično vodstvo so bili izvoljeni: Ignacij Sitter načelnik, Mozetič Anton namestnik, Škorjanc Ivan blagajničar, Učaker Jože, namestnik; Tratnik Avgust, Hauptman Ivan, Topolšek Anton, Ajnik Franc, Gradišek Franc in Majdič Florijan, odborniki. Sodrugi Čobal in Sitter sta v daljših govorih poudarjala potrebo organizacije ter pozivala člane na delo, da si ustvari trboveljsko delavstvo močno strokovno organizacijo. Po dolgem govoru obeh sodrugov je predsednik zaključil zborovanje.

Trbovlje. Trboveljska rudokopna družba si bo letos, kakor prejšnje leto, razdelila dividende po 9 kron. Rudarje pa, ki se mučijo, žrtvujejo zdravje in življenje, pusti trboveljska rudokopna družba lakoto trpeti. Oh, sveta pravičnost, kje si?

Iz Zagorja. V tukajšnjem rudniku že delj časa ni tako, kakor bi moralo biti. Zasluzki so slabi in da so vsled tega delavci v grozni druginji hudo prizadeti, je jasno. Poleg tega pa se vsak teden še dvakrat praznuje, češ, da ni dovolj odjemalcev premoga. Nerazumljivo ali vsaj čudno pa je, da gospod ravnatelj kljub temu jemlje novih delavcev.

Občni zbor podružnice „Zagorje“ Unije rudarjev avstrijskih. Dne 10. t. m. se je vršil v Zagorju ob Savi občni zbor podružnice. Dnevni red je bil sledeči: 1. društveno poročilo, 2. slabe gospodarske razmere in druginja, 3. volitev podružničnega načelnikstva in 4. slučajnosti. Iz društvenega poročila smo posneli, da je imela podružnica lansko leto približno 3300 K dohodkov. Glavni izdatki so bili sledeči: 1100 K za bolniško podporo, precejšnja vsota za brezposelno in pogrebno podporo in 700 K za knjige in časopisje. Ostanek pa se je poslal v osrednji zaklad. K drugi točki je razložil sodrug Čobal sedanje slabe gospodarske razmere in omenil njih vzroke. Za njim sta govorila sodruga Repovš in Ulle. V vodstvo so bili izvoljeni: Repovš (načelnik), Čobal (namestnik), Ulle (blagajnik), Medvešek J. (namestnik; v odbor: Marn Ivan, Medvešek Fr., Kovač Ivan, Prosenec Ivan, Ahčan Ivan; nadzornika: Kovač Nikolaj in Markovc Ivan. Pri četrti točki se je opozorilo člane na bogato knjižnico podružnice, ki je v dveh prostorih, in sicer v konzumnem društvu v Zagorju in na Lokah. Obenem se jih je tudi opozorilo na novo izhajajoči list „Rudar“, da naj ga pridno čitajo in razširjajo.

Hrastnik. Dne 8. aprila t. l. se je zgodila pri tukajšnjem rudniku zopet nesreča. Zlomilo je namreč rudarju Martinu Vertačniku nogo. Nesrečneža so prepeljali čez nekaj dni v ljubljansko bolnišnico. Kdo je kriv te nesreče? Akordni zistem s takozvano premijo. Ako ima rudar en mesec malo boljše delo ter zasluži do štiri kronce, brž je drugi mesec gospod Drolc s škarjami v roki in zahteva, da mora delavec še več storiti. Rudar si pa misli, nič ne de, bom pa še malo bolj garal, do štirih kron pa moram priti. In tako gre mesec za mesecem. Radi tega pa kličemo, proč s premijskim akordom, ki ni nič drugega kakor bič za rudarje!

Obletnica leta 1905. v trboveljskem rudniku smrtno ponesrečenih šestih rudarjev se je letos prav lepo obnesla. Nabralo se je K 268,65, izdalo pa K 135,11. Odbor obstoječ iz sodrugov Majdič Florjana, Sodja Frana, Melanšek Bartla, Učaker Jožefa, Pajer Antona, Kolenc Ludvika, Tratnik Avgusta, Kauf Alojzija, Mastnak Franca in Pečnik Alojzija je sklenil, da napravi v znamenje sočutja spomenik nenasitnega kapitalizma ter je vložil v ta namen ostali znesek K 133,54 v hranilnico. Prosimo, da sodrugi, delavci in delavke pridno nabirajo za spomenik.

Dopisi.

Idrija. Zahteve delavstva pri c. kr. eraričnem rudniku v Idriji se vlečejo že nad eno leto. Zahteve vsebujejo zboljšanje ljudskošolskih in gmotnih razmer idrijskega delavstva. Odgovori c. kr. erarja so taki — če ne še slabši — kot privatnega kapitalista, razlika je samo ta, da c. kr. gospoda veliko obljubuje in malo izpolni, ker meni, da se bo delavstvo naveličalo zahtevati. Ali temu ni tako; današnja druginja in skrb za obstanek je taka, da delavstvo ne bo in ne sme odnehati od svojih zahtev, dokler z njimi ne zmaga. Jasna priča o tem sta zadnja dva javna shoda, ki sta se vršila skoraj izključno samo o tej zadevi 10. in 17. aprila t. l. Na shodih se je poročalo o uspehih in ponovno sklepalo zahteve, ki jih rud. ravnateljstvo neče izpolniti. Delavstvo je bilo ogorčeno posebno na zadnji odgovor, ki se glasi: Krajevnomu delavskemu odboru rud. zadrage v Idriji. Na točke, stavljen v seji lokal. delavskega odbora dne 10. aprila 1910, katere so bile rud. ravnateljstvu s št. 26 v rešitev poslane, se naznanja: ad 1. Vsled prošnje za zboljšanje gmotnega položaja rud. delavcev, ki je bila po nekem zastopstvu lok. del. odbora gosp. sekcijskemu načelniku Milanu Homannu ustmeno stavljen, je rud. ravnateljstvo po inicijativi g. sekcijškega načelnika že v prejšnjem letu vplivalo na zvišanje skupnih zaslužkov, kar se pač razvidi iz tega, da so se zvišali čisti zaslužki v

gotovini, kateri so se delavcem izplačali, od 820.632 K — na 847.579 K, torej za 26.947 K; po vštetju žitne vrednosti in doklad v gotovini znašajo te vrednosti 1.045.173 K, oziroma 1.076.839 K. Dalje se je oziralo na delavce pri zadnjem periodičnem uvrščenju v višje plačilne razrede s tem, da so bili upoštevani priznani pridni delavci, ki še niso dosegli merodajnega službenega časa za uvrščenje v višje razrede. V kateri obliki in v kakšnem obsegu se morejo uvesti podpore ali delne doklade, se pričakuje od ministrstva v kratkem, ali po ustavnem dovoljenju pokritja skupnega državnega gospodarstva. [ad 2. Prvi majnik pade letos na nedeljo, ob katerih se le nujna ali taka dela opravljajo, ki ne trpe nikakih presledkov. Ta točka je torej brezpomembna. ad 3. Pri izbiri za nakup ponudjenih žitnih vrst se od strani rud. predstojnika in vseh obratnih predstojnikov vedno postopa in gleda na dobro, lepo in suho blago. Skladiščni uradnik je dalje odgovoren, da se ujema kakovost dobavljenega žita s ponudnimi vzorci. Pri komisijem pregledu 14. t. m., ki sta se ga udeležila tudi skladiščni uradnik in rudniški zdravnik, se je dognalo, da je kakovost žita v skladišču primerna ponudnemu vzorcu in tudi v zdravstvenem oziru popolnoma zadovoljiva.

Ker pri skladiščnem uradniku prej nikdar ni bilo kake tozadevne pritožbe, se pozivlje lokalni odbor z ozirom na prejšnje rešitve rud. ravnateljstva, naj prihaja, le s takimi pritožbami ki temelje na resnici, da se izogne nepotrebnim, razpravam. C. kr. rud. ravnateljstvo v Idriji, dne 15. aprila 1910. Billek.

Komentar na ta odgovor priobčimo v drugi številki „Rudarja“. Za danes bomo povedano samo to, da bomo statistično dokazali, da je veliko število rudarjev, ki zaslužijo na akordu komaj normalno dnino, ali pa še te ne. Zato je pa nesmiselno, da se zaračuna skupni zaslužek za vsa dela enako, kajti dela, kot so zidanje jaškov (Schachtov) in podobna dela, ki se v resnici plačajo in se tudi plačati morajo, bi se morala izločiti v posebne statistične račune. Potem bi se pokazale številke akordnih zaslužkov kopačev čisto drugačne. Pridejo pa na račun teh splošnih zaslužkov, ki jih navaja c. kr. rud. ravnateljstvo, tudi drugi izdatki. O teh se pa tudi že vbodoče pomenimo.

Shod je prejel zopet resno resolucijo. Odgovor se zahteva v 14 dneh. Rud. ravnateljstvo naj premisli, da je treba delavstvu tudi v dejanju nekaj dovoliti, vsaj to, kar sta slovesno obljubila sekcijski načelnih Homann in Billek.

Razne stvari.

Delavska zmaga v Avstraliji. Volitve v poslansko zbornico in senat Avstralije so prinesle delavcem veliko zmago. Delavci bodo imeli v obeh zbornicah zakonodajno večino. V poslansko zbornico je izvoljenih 41 delavskih poslancev, 30 fuzionistov in 4 neodvisniki. V zadnji zbornici je bilo 26 delavskih poslancev, 16 liberalcev, 14 protisocialistov in 19 konservativcev. Znano je, da imajo v Avstraliji tudi ženske volilno pravico, ki so se volilnega gibanja jako udeleževale.

Velika nesreča. V Segedinu na Ogrskem je razneslo kotel. Mrtvih je štirinajst oseb, 16 jih leži težko ranjenih v bolnici. Oblasti so prijele višjega strojnika in strojnega nadzornika.

Izpor zidarjev. Stavbeni podjetniki v Nemčiji so nameravali razbiti stavbenim delavcem, zlasti zidarjem, njih organizacijo in tarifno pogodbo. Zato so izprli na tisoče zidarjev; vendar pa se jim nameravani napad ni posrečil, pač pa se je zavest edinosti med delavci še bolj ojačila. Dosegli so torej nasprotno.

Osrednje strokovno združevanje. Razredni boj med delom in kapitalom se poostruje bolj in bolj. Vedno tesneje se morajo združevati bojne vrste delavcev. V Nemčiji se to združevanje delavskih organizacij izpopolnjuje vedno bolj. Osrednje zveze sorodnih strok se združujejo v mogočne bojne zveze, da se lahko uspešno branijo proti podjetnikom. Od 1. aprila t. l. dalje se združujejo v Nemčiji tri velike zveze prevoznikov, mornarjev in delavcev v lukah v eno samo industrijsko zvezo, ki bo štela okrog 650.000 članov. Zidarji in pomožni stavbeni delavci so se že meseca februarja združili v Lipskem; tekom tega leta bodo pristopili tudi izo-

lirarji tej zvezi, ki bo štela potemtakem 255.000 članov. V zvezi krovcev (ki pač tudi spadajo k stavbenim delavcem) se v zdajšnjem času obravnava vprašanje, ali bi ne kazalo pristopiti k „Nemški zvezi stavbenih delavcev“, ki se je pravkar ustanovila, kakor smo že omenili. Zveza sama pa je tudi izjavila, da je pripravljena, strniti se s krovci, kosovnimi delavci in tesarji v eno mogočno zvezo. Dasi zveza še ni gotova, se je vendar sklenilo, naj se vse zadeve uravnava skupno. Načelnik osrednje zveze kovačev se še pogaja v svrhu združitve z zvezo kovinarjev. Mlinski delavci so pooblastili svojega načelnika, naj se pogaja v svrhu združitve z zvezami pekov in pivarjev. Pogajanja so že tako napredovala, da se bodo te zveze gotovo združile proti koncu leta. V edinosti je moč!

Dobiček kapitalistov. Skoro v vseh rudnikih imajo rudarji slabe zaslužke in skoro povsod se praznuje več ali manj. Podjetniki pravijo, da je premalo odjemalcev. Res je sicer, da je vsled splošno slabih gospodarskih razmer manj naročil; vendar pa podjetniki slabe razmere grdo izrabljajo, ker hočejo imeti vedno več dobička. Zato se daje delavcem slab zaslužek in se jih sili praznovati. Da pa se podjetnikom kljub manjšim naročilom povsem dobro godi, o tem priča borzni list „Der Kapitalist“, ki je prinesel sledeče poročilo: „Dividende, ki si jih bodo razdelile avstrijske in ogrske premogokopne družbe, so že znane. In sicer bodo plačale prav tako velike dividende, kakor so jih plačale za leto 1908, sledeče družbe: Premogokopna družba v Brüxu (42 kron), severnočeška premogokopna družba (62 kron), trboveljska premogokopna družba (9 kron), zahodnočeška premogokopna družba (20 kron), premogokopna družba Salgo-Tarjan (32 kron); višje dividende, kakor za leto 1908, pa bodo plačale sledeče družbe: Premogokopna družba Rossitz (26 kron proti 24), ogrska splošna premogokopna družba (27 kron proti 25), severnoogrška premogokopna družba (17 kron proti 16). Brezdvomno je, da je bila v preteklem letu kupčija s premogom v naši monarhiji jako povoljna“. Tako poroča list bogatašev. Kdor ima zdrave možgane, si bo sodbo sam napravil.

Občno konsumno društvo v Idriji

3-1
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridejte in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najbolje in najcenejše postreženi!

Ana Rancinger

gostilničarka v Trbovljah

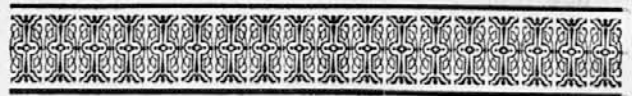
se priporoča.

Toči najboljše pijače in ima dobro kuhinjo; dobiva se izborno štajersko, goriško vino in pristen dolenjski cviček po najnižji ceni in vedno sveže pivo.

2-1

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

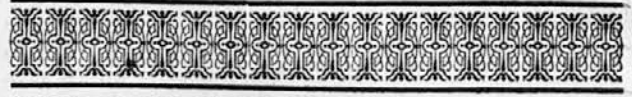

Jakob Božič

mesar in gostilničar v Trbovljah

se priporoča cenjenemu delavstvu najtopleje za mnogobrojna naročila. Toči dobro dolenjsko vino po najnižji ceni.

2-1

Amalija Rossi

≡ v Zagorju. ≡

Trgovina z vinom na debelo od 56 litrov naprej.

Priporoča raznovrstna vina po najnižjih cenah.

V Trbovljah se dobiva moje vino pri gospodu Anton Pučevalšek.

Náznaniło.

Otvoril sem v Delavskem domu v Trbovljah

2-1

krojaško delavnico

izdelujem točno in solidno moške obleke po jako zmerni ceni.

Priporočam se najtopleje delavstvu in beležim s spoštovanjem

Vid Posavec.

Občno konsumno društvo

r. z. z. o. p. v Trbovljah priporoča svojim članom najtopleje

raznovrstne birmske obleke za otroke,

razne čevlje po najnižji ceni.

2-1